

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข

เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขของผลิตภัณฑ์สมุนไพร
ที่ขายเฉพาะให้กับสถานพยาบาล (ฉบับที่ ๒)

พ.ศ. ๒๕๖๙

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขของผลิตภัณฑ์สมุนไพร
ที่ขายเฉพาะให้กับสถานพยาบาล

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๖ (๙) และ (๑๐) มาตรา ๒๙ (๔)
และมาตรา ๓๐ (๓) แห่งพระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. ๒๕๖๒ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
สาธารณสุขโดยคำแนะนำของคณะกรรมการผลิตภัณฑ์สมุนไพร ในการประชุมครั้งที่ ๔/๒๕๖๘ เมื่อวันที่
๑๓ สิงหาคม ๒๕๖๘ จึงประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ประกาศนี้เรียกว่า “ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข
ของผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ขายเฉพาะให้กับสถานพยาบาล (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๙”

ข้อ ๒ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกบัญชี ๑ ท้ายประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ
และเงื่อนไขของผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ขายเฉพาะให้กับสถานพยาบาล พ.ศ. ๒๕๖๖ และให้ใช้บัญชี ๑
ท้ายประกาศนี้แทน

ข้อ ๔ ให้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ขายเฉพาะให้กับสถานพยาบาลที่ขึ้นทะเบียนตำรับ แจ้งรายละเอียด
หรือจัดแจ้งผลิตภัณฑ์สมุนไพรไว้ก่อนวันที่ประกาศนี้มีผลใช้บังคับถือเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ขายเฉพาะ
ให้กับสถานพยาบาลตามประกาศนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๙

พัฒนา พร้อมพัฒน์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

บัญชีแนบท้ายประกาศกระทรวงสาธารณสุข
เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขของผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ขายเฉพาะให้กับสถานพยาบาล
(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๙

บัญชี ๑ รายการยาจากสมุนไพร ประเภทตำรับยาแผนไทย

๑. ยาชिरันคศิจร

๑. ชื่อยา ยาชिरันคศิจร

๒. สูตรตำรับยา

ตัวยาสําคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	น้ำหนักยา ๑๒๐ กรัม
๑	กระเทียม	ราก	๖๐ กรัม
๒	ดีปลี	ข้อผลที่โตเต็มที่	๑๐ กรัม
๓	เปราะหอม	เหง้า	๑๐ กรัม
๔	แฝกหอม	ราก	๑๐ กรัม
๕	พริกไทย	ผลแก่	๑๐ กรัม
๖	ว่านน้ำ	เหง้า	๑๐ กรัม
๗	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	๑๐ กรัม

๓. สรรพคุณ

แก้ลมอัมพาต ลมราพยักษ์ และลมปัตฆาต

๒. ยาประสะน้ำมัน

๑. ชื่อยา ยาประสะน้ำมัน

๒. สูตรตำรับยา

ตัวยาสําคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	น้ำหนักยา ๔๕ กรัม
๑	ขิงแห้ง	เหง้า	๑๕ กรัม
๒	สมอไทย	เนื้อผล	๑๕ กรัม
๓	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	๑๕ กรัม

๓. สรรพคุณ

รับประทานประสะน้ำมันรายให้เป็นตี ในกรณีน้ำมันมีกลิ่นคาว มีกลิ่นเหม็นดั่งสาบแพะ

๓. ยาถ่ายพยาธิพรหมกิจ

๑. ชื่อยา ยาถ่ายพยาธิพรหมกิจ

๒. สูตรตำรับยา

ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	น้ำหนักยา ๑๓๕ กรัม
๑	ราชพฤกษ์	เนื้อในฝัก	๖๗.๕ กรัม
๒	ขี้กาขาว	ราก	๗.๕ กรัม
๓	ขี้กาแดง	ราก	๗.๕ กรัม
๔	ตองแตก	ราก	๗.๕ กรัม
๕	มะขาม	ใบ	๗.๕ กรัม
๖	มะขามป้อม	เนื้อผล	๗.๕ กรัม
๗	ส้มป่อย	ใบ	๗.๕ กรัม
๘	สมอไทย	เนื้อผล	๗.๕ กรัม
๙	หอม	หัว	๗.๕ กรัม
๑๐	สมอพิเภก	เนื้อผล	๗.๕ กรัม

๓. สรรพคุณ

ถ่ายพยาธิ ตานใจ

๔. ยาสุวรรณเกษรา

๑. ชื่อยา ยาสุวรรณเกษรา

๒. สูตรตำรับยา

ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	น้ำหนักยา ๔๐๕ กรัม
๑	กระลำพัก	แก่นที่มีราลง	๑๕ กรัม
๒	กฤษณา	แก่นที่มีราลง	๑๕ กรัม
๓	โกฐก้านพร้าว	รากและเหง้า	๑๕ กรัม
๔	โกฐเขมา	เหง้า	๑๕ กรัม
๕	โกฐเชียง	รากแขนง	๑๕ กรัม
๖	โกฐสอ	ราก	๑๕ กรัม
๗	โกฐหัวบัว	เหง้า	๑๕ กรัม
๘	ขอนดอก	แก่นที่มีราลง	๑๕ กรัม
๙	จันทน์ขาว	แก่น	๑๕ กรัม
๑๐	จันทน์แดง หรือ ลักจั่น	แก่น (จันทน์แดง) หรือ แก่นที่มีราลง (ลักจั่น)	๑๕ กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	น้ำหนักยา ๔๐๕ กรัม
๑๑	ชะลูด	เปลือกเถา	๑๕ กรัม
๑๒	เทพทาโร	เนื้อไม้	๑๕ กรัม
๑๓	เทียนขาว	ผล	๑๕ กรัม
๑๔	เทียนดำ	เมล็ด	๑๕ กรัม
๑๕	เทียนแดง	เมล็ด	๑๕ กรัม
๑๖	เทียนเขาวพानी	ผล	๑๕ กรัม
๑๗	เทียนสัตตบุษย์	ผล	๑๕ กรัม
๑๘	บัวจงกลนี้	ดอก	๑๕ กรัม
๑๙	บัวนิลบล	ดอก	๑๕ กรัม
๒๐	บัวลินจง	ดอก	๑๕ กรัม
๒๑	บัวสัตตบรรณ	ดอก	๑๕ กรัม
๒๒	บัวสัตตบุษย์	ดอก	๑๕ กรัม
๒๓	สน	แก่น	๑๕ กรัม
๒๔	สมุลแว้ง	เปลือกต้น	๑๕ กรัม
๒๕	สักขี	แก่น	๑๕ กรัม
๒๖	รากสามสิบ	ราก	๑๕ กรัม
๒๗	อบเชย	เปลือกต้น	๑๕ กรัม

๓. สรรพคุณ

บำรุงครรภ์ แก้ไขในครรภ์รักษา

๕. ยาประสะว่านนางคำ

๑. ชื่อยา ยาประสะว่านนางคำ

๒. สูตรตำรับยา

ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	น้ำหนักยา ๓๐๐ กรัม
๑	ว่านนางคำ	เหง้า	๑๕๐ กรัม
๒	เทียนดำ	เมล็ด	๑๕ กรัม
๓	เปราะหอม	เหง้า	๑๕ กรัม
๔	ไพล	เหง้า	๑๕ กรัม
๕	มะกรูด	ผิว*	๑๕ กรัม
๖	ว่านน้า	เหง้า	๑๕ กรัม
๗	แสมทะเล	แก่น	๑๕ กรัม
๘	แสมสาร	แก่น	๑๕ กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	น้ำหนักยา ๓๐๐ กรัม
๙	การบูร	-	๗.๕ กรัม
๑๐	ขิงแห้ง	เหง้า	๗.๕ กรัม
๑๑	ดินประสิว	-	๗.๕ กรัม
๑๒	ดีปลี	ช่อผลที่โตเต็มที่	๗.๕ กรัม
๑๓	พริกไทย	ผลแก่	๗.๕ กรัม
๑๔	สารส้มระตุ	-	๗.๕ กรัม**

* ผิวมะกรูดอาจมีส่วนของเปลือกผลชั้นกลาง (Mesocarp) ที่ไม่สามารถแยกออกได้ ตัดมาบ้าง

** น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

๓. สรรพคุณ

ขับโลหิตและน้ำคาวปลาในสตรีหลังคลอด

๖. ยาแก้ลมอัมพฤกษ์

๑. ชื่อยา ยาแก้ลมอัมพฤกษ์

๒. สูตรตำรับยา

ตัวยาสาคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	น้ำหนักยา ๗๐ กรัม
๑	กระเทียม	หัว	๕ กรัม
๒	การบูร	-	๕ กรัม
๓	กุ่มน้ำ	เปลือกต้น	๕ กรัม
๔	กุ่มบก	เปลือกต้น	๕ กรัม
๕	เกลือสินเธาว์*	-	๕ กรัม
๖	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	๕ กรัม
๗	ข่า	เหง้า	๕ กรัม
๘	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	๕ กรัม
๙	ดอกจันทน์	เยื่อหุ้มเมล็ด	๕ กรัม
๑๐	ทองหลางใบมน	เปลือกต้น	๕ กรัม
๑๑	ผักเสี้ยนผี	ทั้งต้น	๕ กรัม
๑๒	พริกไทยล่อน	เมล็ดจากผลสุก	๕ กรัม
๑๓	ไพล	เหง้า	๕ กรัม
๑๔	ลูกจันทน์	เมล็ด	๕ กรัม

* เกลือสินเธาว์ที่ใช้เป็นเกลือภูเขาหรือเอือด เช่น เกลือสินเธาว์จากอำเภอป่าสัก จังหวัดน่าน, อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย และอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

๓. สรรพคุณ

บรรเทาอาการปวดตามเส้นเอ็นและกล้ามเนื้อ มือเท้าตึงหรือชา

๗. ยาทาพระเส้น ชนิดผง

๑. ชื่อยา ยาทาพระเส้น ชนิดผง

๒. สูตรตำรับยา

ตัวยาสําคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	น้ำหนักยา ๔๓ กรัม
๑	มะค่าไก่	ใบ	๑๖ กรัม
๒	ขี้เหล็ก	ใบ	๔ กรัม
๓	ตองแตก	ใบ	๔ กรัม
๔	ตะไคร้หอม	เหง้าและก้านใบ	๔ กรัม
๕	มะขาม	ใบ	๔ กรัม
๖	เลี่ยน	ใบ	๔ กรัม
๗	กระชาย	รากและเหง้า	๑ กรัม
๘	กระเทียม	หัว	๑ กรัม
๙	ข่า	เหง้า	๑ กรัม
๑๐	พริกไทย	ผลแก่	๑ กรัม
๑๑	มหาหิงคุ์	ยาง	๑ กรัม
๑๒	ยาดำ	ยางจากใบ	๑ กรัม
๑๓	หอม	หัว	๑ กรัม

๓. สรรพคุณ

แก้เส้นพิการ แก้ลมอัมพาต ลมปัตฆาต กล่อน ตะคริว ลมจับโปง ปวดเมื่อย

๘. ยาแก้โรคจิต

๑. ชื่อยา ยาแก้โรคจิต

๒. สูตรตำรับยา

ตัวยาสําคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	น้ำหนักยา ๕๗๐ กรัม
๑	ระย่อม	ราก	๒๘๕ กรัม
๒	มะรุม	เปลือกต้น	๙๐ กรัม
๓	กุ่มน้ำ	เปลือกต้น	๓๐ กรัม
๔	กัญชา	ก้านใบ	๑๕ กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	น้ำหนักยา ๕๗๐ กรัม
๕	จันทน์เทศ	แก่น	๑๕ กรัม
๖	บอระเพ็ด	เถา	๑๕ กรัม
๗	เปล้าน้อย	ลำต้น หรือ ราก	๑๕ กรัม
๘	เปล้าใหญ่	ลำต้น หรือ ราก	๑๕ กรัม
๙	มะตูม	เปลือกต้น	๑๕ กรัม
๑๐	โมกมัน	เปลือกต้น	๑๕ กรัม
๑๑	รางแดง	เถา	๑๕ กรัม
๑๒	สนเทศ	แก่น	๑๕ กรัม
๑๓	หญ้าชันกาด	หัว	๑๕ กรัม
๑๔	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	๑๕ กรัม

๓. สรรพคุณ

ลดภาวะเครียดและวิตกกังวลที่มีอาการนอนไม่หลับ

๙. ยาปะโตลาธิคุณ

๑. ชื่อยา ยาปะโตลาธิคุณ

๒. สูตรตำรับยา

ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	น้ำหนักยา ๘๒.๕ กรัม
๑	มะขามป้อม	เนื้อผล	๑๕ กรัม
๒	สมอพิเภก	เนื้อผล	๑๕ กรัม
๓	ชิงแห้ง	เหง้า	๗.๕ กรัม
๔	ราชพฤกษ์	เนื้อในฝัก	๗.๕ กรัม
๕	กระดอม	ผล*	๓.๗๕ กรัม
๖	จันทน์ขาว	แก่น	๓.๗๕ กรัม
๗	บอระเพ็ด	เถา	๓.๗๕ กรัม
๘	ลูกผักชีล้อม	ผล	๓.๗๕ กรัม
๙	แฝกหอม	ราก	๓.๗๕ กรัม
๑๐	มะคำดีควาย	เนื้อผล	๓.๗๕ กรัม**
๑๑	มะตูม	ผลอ่อน	๓.๗๕ กรัม
๑๒	สะค้าน	เถา	๓.๗๕ กรัม
๑๓	เสนียด	ราก	๓.๗๕ กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	น้ำหนักยา ๘๒.๕ กรัม
๑๔	แห้วหมู	หัวใต้ดิน	๓.๗๕ กรัม

* ผลกระดอมไม่ใช้ผลสุก เนื่องจากผลสุกจะมีพิษ

** น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

๓. สรรพคุณ

แก้ไข้เพื่อกำเดาและเสมหะ แก้ไข้จับวันเว้นวัน

๑๐. ยาถ่ายใช้พิษใช้กาฬ

๑. ชื่อยา ยาถ่ายใช้พิษใช้กาฬ

๒. สูตรตำรับยา

ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	น้ำหนักยา ๒๗๗.๕๐ กรัม
๑	คูน	เนื้อในฝัก	๑๐๕ กรัม
๒	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	๑๕ กรัม
๓	เช่า	เหง้า	๑๕ กรัม
๔	ไผ่ป่า	ใบ	๑๕ กรัม
๕	มะกา	ใบ	๑๕ กรัม
๖	มะขาม	ใบ	๑๕ กรัม
๗	มะเฟือง	ใบ	๑๕ กรัม
๘	มะยม	ใบ	๑๕ กรัม
๙	ยาดำ	ยางจากใบ	๑๕ กรัม
๑๐	ส้มป่อย	ใบ	๑๕ กรัม
๑๑	หญ้าปากควาย	ทั้งต้น	๑๕ กรัม
๑๒	หญ้าแพรก	ทั้งต้น	๑๕ กรัม
๑๓	ดินประสีว	-	๗.๕ กรัม

๓. สรรพคุณ

ถ่ายใช้พิษ ใช้กาฬ

๑๑. ยาผายโลหิต

๑. ชื่อยา ยาผายโลหิต

๒. สูตรตำรับยา

๒.๑ ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	น้ำหนักยา ๑๒๐ กรัม
๑	ขี้กาแดง	ราก	๑๕ กรัม
๒	ขี้เหล็ก	ทั้ง ๕	๑๕ กรัม
๓	คัตเค้า	ผล	๑๕ กรัม
๔	มะกา	ใบ	๑๕ กรัม
๕	มะขาม	ใบ	๑๕ กรัม
๖	ส้มป่อย	ใบ	๑๕ กรัม
๗	หญ้าไทร	ทั้งต้น	๑๕ กรัม
๘	ดีเกลือ	-	๗.๕ กรัม
๙	ยาดำสะตุ	ยางจากใบ	๗.๕ กรัม*

* น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

๓. สรรพคุณ

ประจุโลหิต

๑๒. ยาเบญจอำมฤต

๑. ชื่อยา ยาเบญจอำมฤต

๒. สูตรตำรับยา

๒.๑ ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	น้ำหนักยา ๑๐๑.๒๕ กรัม*
๑	ดีเกลือ	-	๖๐ กรัม
๒	หนदी	ราก	๑๕ กรัม
๓	รงทอง	ยางจากต้น	๗.๕ กรัม
๔	ขิงแห้ง	เหง้า	๓.๗๕ กรัม
๕	ดีปลี	ข้อผลที่โตเต็มที่	๓.๗๕ กรัม
๖	พริกไทย	ผลแก่	๓.๗๕ กรัม
๗	มหาหิงคุ์	ยาง	๓.๗๕ กรัม
๘	ยาดำ	ยางจากใบ	๓.๗๕ กรัม
๙	มะกรูด	ผล	๓ ผล

*ไม่รวมปริมาณมะกรูด (ผล)

๓. สรรพคุณ

ถ่ายอุจจาระธาตุพิการและชำระเมือกมันในลำไส้

๑๓. ยาทาแก้เรื้อนมูลนก

๑. ชื่อยา ยาทาแก้เรื้อนมูลนก

๒. สูตรตำรับยา

๒.๑. ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	น้ำหนักยา ๙๐ กรัม
๑	กรวยป่า	ใบ	๑๐ กรัม
๒	กุ่มน้ำ	ใบ	๑๐ กรัม
๓	กุ่มบก	ใบ	๑๐ กรัม
๔	ขอบชะนางขาว	ใบ	๑๐ กรัม
๕	ขอบชะนางแดง	ใบ	๑๐ กรัม
๖	ข้าหลวง	เหง้า	๑๐ กรัม
๗	พลุแก	ใบ	๑๐ กรัม
๘	ลำโพง	ใบ	๑๐ กรัม
๙	เอื้องเพ็ดม้า	ทั้งต้น	๑๐ กรัม

๓. สรรพคุณ

แก้โรคเรื้อนมูลนก

๑๔. ยาทาแก้เรื้อนวิลลา

๑. ชื่อยา ยาทาแก้เรื้อนวิลลา

๒. สูตรตำรับยา

๒.๑. ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	น้ำหนักยา ๑๕๐ กรัม
๑	กรวยป่า	ใบ	๑๐ กรัม
๒	ขอบชะนางขาว	ใบ/ทั้งต้น	๑๐ กรัม
๓	ขอบชะนางแดง	ใบ/ทั้งต้น	๑๐ กรัม
๔	น้ำมันงา*	เมล็ด	๑๐๐ กรัม
๕	รักขาว	ใบ	๑๐ กรัม
๖	ลำโพงแดง	ผล	๑๐ กรัม

*น้ำมันที่ได้จากการบีบเมล็ดงาแบบเย็น

๓. สรรพคุณ

แก้เรื้อนวิลลา เรื้อนมูลนก เรื้อนกวาง เรื้อนหูด และโรคสะเก็ดเงิน

๑๕. ยาแก้ลมอัมพฤกษ์อัมพาต

๑. ชื่อยา ยาแก้ลมอัมพฤกษ์อัมพาต

๒. สูตรตำรับยา

๒.๑. ตำรายาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	น้ำหนักยา ๑๗๐ กรัม
๑	กระเทียม	ราก	๑๐ กรัม
๒	การบูร	-	๑๐ กรัม
๓	กุ่มน้ำ	เปลือกต้น	๑๐ กรัม
๔	กุ่มบก	เปลือกต้น	๑๐ กรัม
๕	เกลือสะอาด	-	๑๐ กรัม*
๖	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	๑๐ กรัม
๗	ข่า	เหง้า	๑๐ กรัม
๘	เจตมูลเพลิงแดง	ราก	๑๐ กรัม
๙	ดอกจันทร์	เยื่อหุ้มเมล็ด	๑๐ กรัม
๑๐	ทองหลางใบมน	เปลือกต้น	๑๐ กรัม
๑๑	ผักเสี้ยนผี	ทั้งต้น	๑๐ กรัม
๑๒	พริกไทย	ผลแก่	๑๐ กรัม
๑๓	ไพล	เหง้า	๑๐ กรัม
๑๔	มะกรูด	ผล	๑๐ กรัม**
๑๕	มะขี้ขี้	ผล	๑๐ กรัม**
๑๖	มะนาว	ผล	๑๐ กรัม**
๑๗	ลูกจันทร์	เมล็ด	๑๐ กรัม

* น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

** น้ำหนักของน้ำคั้นจากผล

๓. สรรพคุณ

แก้ลมอัมพฤกษ์อัมพาต

๑๖. ยาริดสีดวงทางเดินปัสสาวะ

๑. ชื่อยา ยาริดสีดวงทางเดินปัสสาวะ

๒. สูตรตำรับยา

๒.๑. ตำรายาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	น้ำหนักยา ๑,๕๐๐ กรัม
๑	กันเกรา	เปลือกต้น	๑๐๐ กรัม
๒	โกฐกระดูก	ราก	๑๐๐ กรัม
๓	โกฐน้ำเต้า	รากและเหง้า	๑๐๐ กรัม
๔	โกฐพุงปลา	ปุ่มหู	๑๐๐ กรัม
๕	ข่า	เหง้า	๑๐๐ กรัม
๖	ขิงแห้ง	เหง้า	๑๐๐ กรัม
๗	ขี้เหล็ก	แก่น	๑๐๐ กรัม
๘	โคกกระสุน	ราก	๑๐๐ กรัม
๙	ดีปลี	ข้อผลที่โตเต็มที่	๑๐๐ กรัม
๑๐	เถาวัลย์เปรียง	เถา	๑๐๐ กรัม
๑๑	เทียนขาว	ผล	๑๐๐ กรัม
๑๒	เป็ยผู้	-	๑๐๐ กรัม*
๑๓	พริกไทย	ผลแก่	๑๐๐ กรัม
๑๔	ไพล	เหง้า	๑๐๐ กรัม
๑๕	สน	แก่น	๑๐๐ กรัม

* น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

๓. สรรพคุณ

แก้ริดสีดวงทางเดินปัสสาวะ ซึ่งทำให้มีอาการปัสสาวะขัด ปัสสาวะเป็นเลือดหรือเป็นหนอง

๑๗. ยาประสะกระท่อม

๑. ชื่อยา ยาประสะกระท่อม

๒. สูตรตำรับยา

๒.๑ ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	น้ำหนักยา ๗๕ กรัม
๑	ว่านกีบแรด	เหง้าและโคนกาบใบ	๓.๗๕ กรัม
๒	เนระพูสี	เหง้า	๓.๗๕ กรัม
๓	จันทน์แดง (ลักจั่น)	แก่น แก่นที่มีราลง (ลักจั่น)	๓.๗๕ กรัม
๔	จันทน์ขาว	แก่น	๓.๗๕ กรัม
๕	เบญจกานี	ปุ่มหู	๓.๗๕ กรัม

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	น้ำหนักยา ๗๕ กรัม
๖	สารส้มสะตุ	-	๓.๗๕ กรัม*
๗	กระทือ	เหง้า	๓.๗๕ กรัม
๘	ไพล	เหง้า	๓.๗๕ กรัม
๙	ข่า	เหง้า	๓.๗๕ กรัม
๑๐	ขมิ้นอ้อย	เหง้า	๓.๗๕ กรัม
๑๑	กระท่อม	ใบ	๓๗.๕ กรัม

* น้ำหนักของตัวยาที่ผ่านการเตรียมวัตถุดิบก่อนใช้ปรุงยา

๓. สรรพคุณ

บรรเทาอาการท้องเสียชนิดที่ไม่เกิดจากการติดเชื้อ เช่น อุจจาระไม่เป็นมูกหรือมีเลือดปน ท้องเสียชนิดที่ไม่มีไข้ เป็นต้น

๑๘. ยาแก้ท้อง

๑. ชื่อยา ยาแก้ท้อง

๒. สูตรตำรับยา

๒.๑ ตัวยาสำคัญ

ลำดับ	ตัวยา	ส่วนที่ใช้	น้ำหนักยา ๒๗๐ กรัม
๑	หว่า	เปลือกต้น	๑๕ กรัม
๒	พิบูล	เปลือกต้น	๑๕ กรัม
๓	มะกอก	เปลือกต้น	๑๕ กรัม
๔	มะเดื่อ	เปลือกต้น	๑๕ กรัม
๕	ทับทิม	เปลือกผล	๑๕ กรัม
๖	ฝรั่ง	ใบ	๑๕ กรัม
๗	ชองแมว	ใบ	๑๕ กรัม
๘	มังคุด	เปลือกผล	๑๕ กรัม
๙	ขิงแห้ง	เหง้า	๑๕ กรัม
๑๐	กระท่อม	ใบ	๑๓๕ กรัม

๓. สรรพคุณ

บรรเทาอาการท้องเสียชนิดที่ไม่เกิดจากการติดเชื้อ เช่น อุจจาระไม่เป็นมูกหรือมีเลือดปน ท้องเสียชนิดที่ไม่มีไข้ เป็นต้น